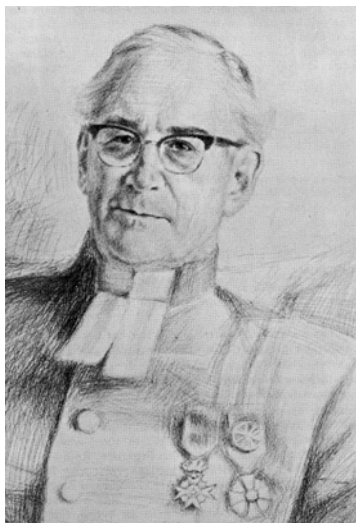

NILS BÅATHE – SJÖMANSPRÄSTEN SOM VÄNDE HEM

Av Lars Olof Persson

Det var en vittberest prästman som församlingsmedlemmarna i Västerhaninge valde till sin nye kyrkoherde år

1951. Den då 47-åriga Nils Båathe hade under hela sitt dittills yrkesverksamma liv arbetat som sjömanspräst i Sydamerika. Vid 1950-talets början var väl Västerhaningeborna nästan alla bönder, trädgårdsmästare, tvätteriidkare eller hantverkare. Men att umgås med sjöfolk hade de ju vant sig vid från marinens skolor på Berga, så en sjömanspräst kunde ändå passa bra.

”Pråmen”

Vid Nyårsrevyn i Bygdegården samma år skämtade de lokala lustigkurrarna lite försiktigt med den nye kyrkoherden:

- *Har’u hört att våran nya präst har hållit på att segla fram och tillbaka till Sydamerika i 20 år innan han till slut ankrade här nere vid Hårsfjärden?*
- *Ja, det är väl därför han kallas för Pråmen...*

Båathe beskrev själv lite mera ödmjukt, för att inte säga diplomatiskt, det stora steget från Buenos Aires till Västerhaninge i antologin *Att vara präst*, som kom ut 1965:

”Det innebar en stor omställning efter alla utlandsåren att acklimatiseras i svenska förhållanden och gå in i ett vanligt församlingsarbete. Har jag någon gång känt det trångt och inskränkt här hemma, så har jag intalat mig att trons äventyr ju i själva verket är lika hisnande var man än utför sin gärning, i hemmamiljö eller på andra sidan haven”.

Men vem var då den långa rakryggade prästmannen som skulle komma att döpa, konfirmera, viga och begrava så många av oss Västerhaningebor under mer än två decennier? Nils Uno Båathe föddes 1904 på gården Strand strax utanför Strömsund i Jämtland, som nummer tre av fyra bröder. Den äldste brodern Jöns Artur satsade på juridiken och blev så småningom advokat. Lille Nils funderade nog ganska tidigt på att läsa till präst, men helt avgörande blev konfirmationsläsningen i Skåne under sommaren 1918. Det konfirmationslägret måste ha varit en bra rekryteringsbas för svenska kyrkan – fem av fjorton pojkar i just den konfirmandgruppen blev sedermera präster!

De fyra bröderna Bååthe i Strömsund omkring 1910.

Andre bas i OD i Uppsala

Den unge Nils hade många talanger. Utöver ett lysande läshuvud, en solid och socialt inriktad gudstro, så var han en duktig sångare och idrottsman. Han beskriver sig själv till och med som elitgymnast under gymnasieåren i Östersund. En tid under skolåren tränade han till och med boxning - vilket väl måste ha varit något ovanligt bland teologerna i Uppsala på 1920-talet. Nils tog studentexamen i Östersund 1922 och skrevs in vid Norrlands nation i Uppsala 1924. Där valdes han snart till sånganförelse – dvs ledare av allsången på nationsfesterna. Han sjöng också under många år som kraftfull 2:e bas i Orphei Drängar, som då leddes av Hugo Alfvén. Den rösten hade nått sin fulla mognad när vi Västerhaningebor fick höra den i vår kyrka 30 år senare.

Nils Bååthe var en omtyckt sällskapsbroder. Så snart han kommit till Uppsala invaldes han i Jämtlands-studenternas illustra sällskap *Jamtamot* och fick där snart ikläda sig fantasifulla ämbeten som *Lekare* 1924 – 26 och som *Gode* 1927 – 28. Kontakterna med studentkamraterna i Uppsala behöll han genom livet.

1926 gjorde han ett års uppehåll i studierna och arbetade som assistent vid svenska sjömanskyrkan i Rotterdam. Det var ett nyttigt avbrott i det akademiska livet att möta "sjöfolket, som själva är rättframma och ärliga, och uppskattar en precis så mycket som man är värd som människa, inte något annat", skrev han 40 år senare i den kortfattade självbiografen "Vida hon famnar" som ingår i *Att vara präst*.

Söderblom kallar

Ärkebiskopen Nathan Söderblom fick förstås snart upp ögonen för den mångsidigt begåvade teologistudenten. En kväll i slutet av 1929 - när Nils Bååthe läste den sista teologikursen, "prakten", ringde Söderblom och bad kandidaten komma upp till ärkebiskopsgården för att tala om "en prästerlig tjänst i utlandet". Det visade sig att uppdraget gällde ingenting mindre än att vara församlings- och sjömanspräst i svenska kyrkan i världsstaden Buenos Aires i Argentina!

Så kom det sig att den blott 25-årige teologie kandidaten Nils Bååthe i mars 1929 gick ombord på Johnsonlinjens m/s Lima i Göteborg för att flera veckor senare stiga iland i Buenos Aires. Resan var samtidigt bröllopsresan - med på resan hade han nämligen sin nyblivna hustru.

Uppdraget i Sydamerika summerades 35 år senare

De 20 åren i Buenos Aires beskrev Bååthe själv i boken *Uppdrag i Sydamerika* som han skrev långt senare (1983).

Det blev 20 hårda och arbetsfyllda år både i huvudstaden Buenos Aires och i den märkliga svenska kolonin i provinsen Misiones i norra Argentina. Successivt vidgades sjömansprästens verksamhetsområde till att omfatta även kringliggande länder, Uruguay, Chile och Brasilien. I boken får vi följa Nils Bååthe på svenska fartyg i hamnarna, till dop- och vigselresor till svenska estancier på Pampas och Anderna och till svenska kolonier i Montevideo, Santiago och Rio de Janeiro. Vi får också möta många av den tidens kända

personligheter: president Juan D Peron, Axel Wenner-Gren, Axel Ax:son Johnson, Prins Wilhelm och Evert Taube. Stora och små händelser i sjömansprästens vardag och helgdag berättas med samma humor och reflektion. Den ena dagen var uppdraget att skaffa riktigt snus till en svensk sjöman som hamnat på sjukhuset i Buenos Aires. En annan dag handlar det om att avlägga artighetvisit på makarna Wenner-Grens lustyacht *Southern Cross*, som behagat ankra på Buenos Aires redd.

I boken kommenterar Bååthe att han föga anade att han 20 år senare åter skulle möta Wenner-Grens, då som vanliga - nåja! - församlingsbor i Västerhaninge. Och till sist, när Axel Wenner-Gren avlidit 1961 och stoftet skulle gravsättas i parken på Häringe, så var det kyrkoherde Bååthe som fick i uppdrag av biskopen att inviga den privata gravplatsen.

Under kriget kom Argentina genom den s k lejtrafiken att få stor betydelse för Sveriges försörjning, och Buenos Aires blev en hamn av vital betydelse för svensk sjöfart. Mitt under brinnande krig, när flera av de svenska sjömanskyrkorna i Europa bombades sönder och samman, kunde man i Buenos Aires bygga och inviga en ny sjömanskyrka.

I och med det nådde väl Nils Bååthes gärning i Sydamerika sin höjdpunkt. 1946 återvände han tillfälligt till Sverige efter en 11 år lång bortovaro under andra världskrigets avspärningar. Han fann att mycket i Sverige blivit honom främmande och att tiden var mogen att bestämma sig för att avbryta utlandstjänstgöringen. Sönerna hade då sedan flera år bott i

Sverige för att kunna gå i svenska skolor. Hans dåvarande hustru som var sjuklig vistades också i Sverige.

Uppdrag i Sydamerika är en personlig och fortfarande levande bok, med dess insikter och anekdoter om den tidens relationer mellan Sverige och Sydamerika. Och inte minst om alla dessa färgstarka svenskar, bosatta och besökare i Sydamerika, på den tiden. Baksidestexten med EFS-förlagets marknadsföring ter sig därför onödigt anspråkslös:

"Den här boken bör kunna locka läsare hos en bred allmänhet. Inte minst bör den lämpa sig som högläsningbok i syföreningar och kyrkliga arbetskretsar landet runt."

År 1948 avslutade Nils Bååthe sitt långa uppdrag i Sydamerika för Svenska Kyrkan med en lång resa med flyg, häst, bil och båt genom många länder och platser i Sydamerika, Mellanamerika och USA. Den resan skildrade han i boken *Folk med färg* som han skrev under det första året tillbaka i hemlandet och som utgavs 1950.

Uppdraget i Västerhaninge

När man läser Nils Bååthes egna skildringar av det myllrande livet i storstäder som Buenos Aires, Rio och Santiago, om de strapatsrika resorna kors och tvärs över Andernas berg och alla dessa möten med hemlängtande sjöfolk, storvulna ranchägare, SKF-direktörer och generalkonsuler, är det onekligen svårt att föreställa sig hur Bååthe klarade omställningen till det långsamma och inrutade livet i 1950-talets Västerhaninge. Ändå kom han att fullfölja sitt uppdrag i

Västerhaninge församling lika länge som han tidigare verkat i Argentina.

Efter pensioneringen i början på 1970-talet flyttade han tillsammans med hustrun Ann-Marie tillbaka till Uppsala, skrev om minnena från Sydamerika och återknöt kontakterna med kamraterna i Jamtamot. Redan år 1957 hade han utnämnts till *Storjamt* och 33 år senare dekorerades han som *JUBEL-jamt*. Då hade han hunnit bli 85 år gammal.

Många gånger återvände han till Domkyrkan för att hedra minnet av Nathan Söderblom, den vördade ärkebiskopen som en gång gav den blott 25-årige Nils det stora uppdraget att sköta om Svenska kyrkans väl absolut största pastorat: Sydamerika.

Nils Bååthe avled år 1999 och hade då uppnått hela 95 års ålder.